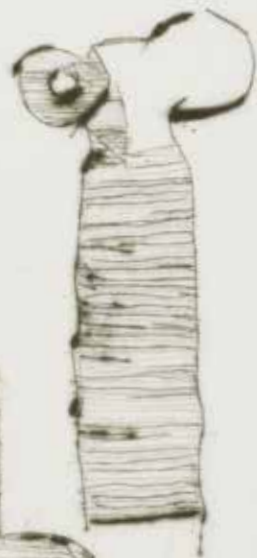
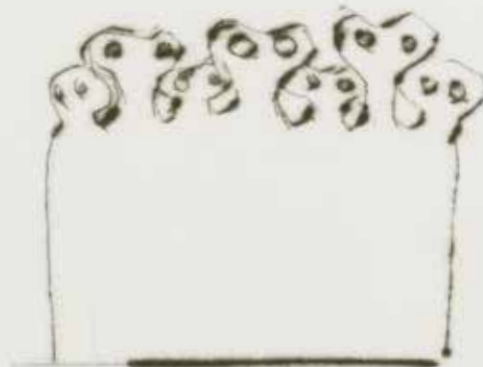
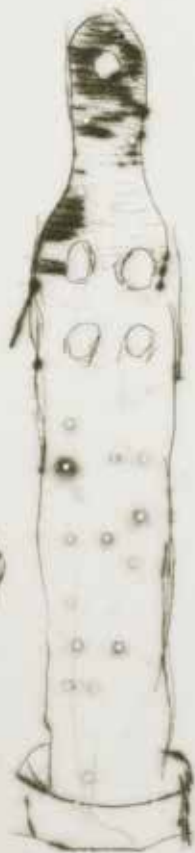
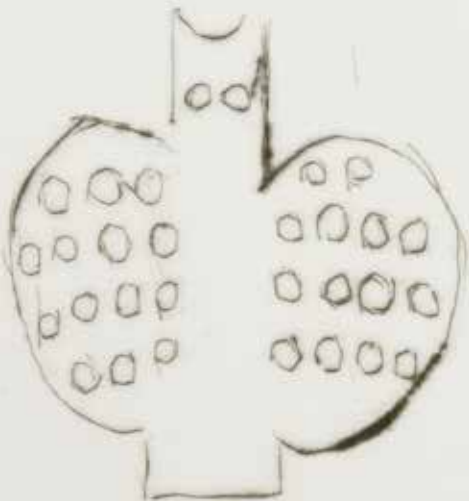
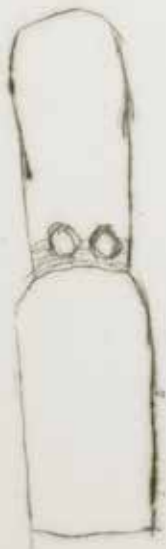
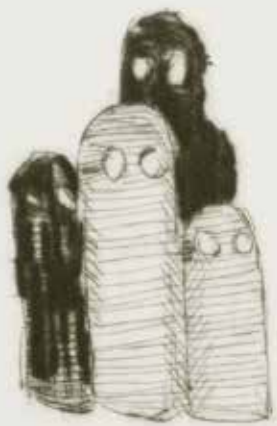

Pernille Kløvedal Helweg
ISHTAR
DEN ALTSEENDE
GUDINDE

Museet
HOLMEN

INDHOLD

FORORD, Kirsten Moesgaard

REJSEN TIL ISHTAR, Pernille Kløvedal Helweg

KVINDEKRIGERE, Suzanne Brøgger

ISHTARS DØTRE, De kurdiske kvindekrigere, Mustafa Kemal Topal

OM VÆRKERNE, Pernille Kløvedal Helweg

Pernille Kløvedal Helweg

ISHTAR

DEN ALTSEENDE
GUDINDE

FORORD

Museet Holmen glæder sig over at kunne præsentere udstillingen ISTHAR, Den altseende gudinde.

Udstillingen sætter historien om oldtidens gudinde ISTHAR ind i en nutidig sammenhæng.

Udstillingen tager sit tematiske udgangspunkt i en udgravning i Tell Brak i det nordlige Syrien i 1935, hvor arkæologen Max Mal-lowan under en udgravning fandt et tempel med tusindvis af små figurer, – alle med øjne, 'øjeidoler' – et tempel indviet til den altseende gudinde ISTHAR, som dels kunne se og beskytte det enkelte menneske og dels havde en lang række kraftfulde og dragende egenskaber.

Kunstneren Pernille Kløvedal Helweg har gennem flere år været fascineret af myten om gudinden ISTHAR, hendes faktiske funktion og fantasierne om hendes guddommelige egenskaber, templets funktion og lerfigurerens funktion.

I museets udstillingssal viser kunstneren en imponerende samling ØJEIDOLER – 2000 små lerfigurer, som alle har hver sit særlige, meget personlige udtryk, men alle med 'øjne'. Pernille Kløvedal Helweg har udforsket, hvordan form og design med hænder og ler kan forbinde fortid med nutid. En massiv tilstedeværelse af bedefigurer, der giver indtryk af, hvordan de kan flokkes om at repræsentere 'os' i det guddommelige og være til beskyttelse. Og i udstillingssalen vises også Pernille Kløvedal Helwegs fortolkning af ISTHARS stjerne, samt gudindens magt- kærligheds- og kraftsymboler.

Både de faktiske fund, men også mystikken omkring ISTHARS tempel, udgravningen, stedet (det nordlige Syrien) og øjet som symbol, har været til stor inspiration i tidens løb. Udgivelsen af dette katalog belyser med essays, tekster grafik og billeder, hvad ISTHAR også betyder i dag og kan betyde, og der vises både historiske og tematiske vinkler på 'den altseende gudindes' aftryk på og i vores hverdag.

'Det altseende øje' er ikke kun en del af bedefigurerne i ISTHARS tempel – men er et kendt symbol i mange sammenhænge. Religiøst i næsten alle religioner og som en beskyttelse mod onde øjne – som falkeøje – øjet som sjælens spejl osv. – og ikke mindst i kristendommen, som øje i en trekant, der symboliserer den treenige guds allestedsnærværelse.

Som en inspiration til øjeidolernes integrerede del af vores dagligdag, vises også en videosuite, hvor Pernille Kløvedal Helweg på baggrund af en flerårig billeddialog med Morten Søndergaard har ladet sig inspirere af hverdagens øjne i blandt andet arkitektur, design, små og store brugsgenstande – ja alle steder i vores hverdag.

Og som en lille særlig udstilling vises, hvordan børn fra Kulturskolen i Tønder sammen med kulturskolelærer og billedkunstner Helle Binding tænker og udformer ØJEIDOLER. På baggrund af ISTHAR-myten har børnene givet deres fortolkning af det altseende øje- og placeret disse øjne på ISTHAR-krukker.

Mange har bidraget til at udfolde, udvikle og gennemføre dette udstillingsprojekt, som har været lang tid undervejs fra de første ideer til resultatet nu i august 2021.

Der skal lyde en stor tak til Pernille Kløvedal Helweg for en ikke blot en spændende udstilling men også en betydelig indsats i forbindelse med konceptudvikling og katalogproduktion.

Også tak til Helle Binding, Suzanne Brøgger, Morten Søndergaard, Mustafa Kemal Topal, Niels Wibroe og Kathrine Winkelhorn for bidrag til hele eller dele af udstillingen.

Løgumkloster, august 2021
Kirsten Moesgaard
Museumsleder

PERNILLE KLØVEDAL HELWEG

REJSEN TIL ISHTAR

MEMBER INTERNATIONAL HOTEL ASSOCIATION

العنوان البرقي
بارون اوتيل - حلب
تلكس : ٢١١٠٨٨٠ - ٢١١٠٨٨١
٢١/ ٢١١٠٨٨١ - ٢١١٠٨٨٠
فاكس : ٢١١٠٨٨٣ - ٢١/

Adresse: Mitrachasse
BARONOTEL - ALEP
TELEX BARON 331020 SY
TEL: (021) 2110880-1
Fax: (021) 2110883
FACT No: 08411

فندق بارون
حلب - سورية
Hotel Baron
Alep - Syrie

M. Pernille von Sperling - Kløvedal chambre No. 203
Mois de Juin 05 شهر 18
Pension يوم كامل
Appartement غرفة
Arrangement اتفاق 44
Restaurant مطعم 6
Thés complets شاي كامل
Thés cafés شاي - قهوة
Blanch-Rep غسل - كوي
Raf. Boissons مرطبات
Eaux Minérales مياه معدنية
Garage مرآب
Téléphone هاتف
Chauffage - AC تدفئة - تبريد
TV - Video تلفزيون فيديو
Mini Bar براد
Total du Jour مجموع اليومي 50
Report جمع ما قبله

بارون
حساب الفندق 50
خدمة 10% 5
ضريبة م
ضريبة ع
المجموع العام 55

Bar
Note d'hôtel
Service 10%
Tax I
Tax G
Total U.S. \$

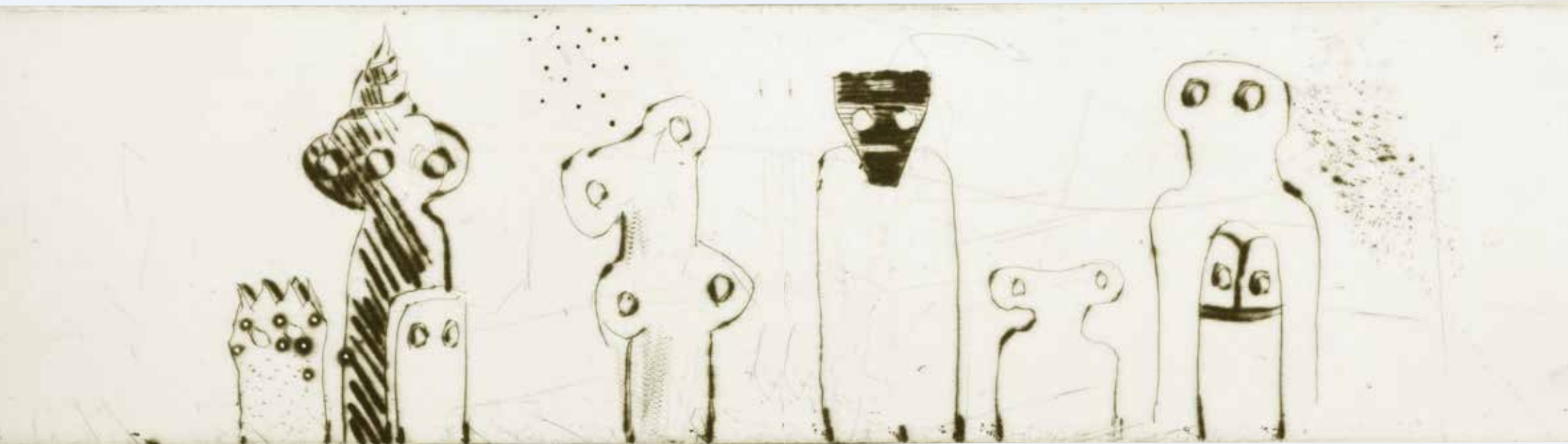
١- يرجى من الزبائن الذين يرغبون في مغادرة الفندق أن يخفوا غرفهم قبل الساعة ١٢ ولا تحسب عليهم اجرة اليوم
٢- الادارة ليست مسؤولة إلا عن الاشياء المسلمة اليها
٣- الرجاء تسليمنا مفتاح الغرفة عند خروجكم

N. B. 1- Les clients quittant l'hôtel sont priés d'évacuer leurs chambres avant Midi (12h) si non le prix de la chambre sera calculée pour la journée.
2- Aucune responsabilité ne sera acceptée en cas de perte, sauf pour les objets déposés à la direction.
3- Laissez-nous votre carte S.V.P.
4- Seul le reçu officiel de l'hôtel est reconnu.

I 2005 besøgte jeg Nationalmuseet i Barongade i Aleppo for at se museets udstillinger af arkæologiske udgravninger fra den nordlige del af Syrien. I et eldorado af arkæologiske fund stod to små figurer og kiggede på mig. Jeg tegnede dem på stedet i min notesblok. Først mange år senere med udstillingen, Süriyâ i 2017 og 18, undersøgte jeg, hvad de var for nogle størrelser. Figurerne stammer fra Tell Brak, der omkring 4.000 år f.Kr. var en storby i Mesopotamien, landet mellem floderne Eufrat og Tigris. Et område, hvor en række oldtids-kulturer blomstrede med livlig handel, med alverdens varer fra Østen.

Det var arkæologen, Max Mallowan, der i Tell Brak i 1930'erne udgravede et tempel, hvor tusindvis af små figurer med store øjne kom til syne. Øjetemplet. Max Mallowan var gift med kriminalforfatteren, Agatha Christie, der om sit ægteskab bl.a. sagde: „An archaeologist is the best husband a woman can have. The older she gets, the more interested he is in her“.

Hun var 14 år ældre end ham, støttede delvis udgravningerne økonomisk, var hans assistent og fotograferede fundene med sit Leica-kamera og rensede dem med sine fugtighedscremer, når hun

ØJEIDOLER_b. 2021, koldnål, motiv 7,5 × 28,7 cm, papir 28,3 × 28,8 cm

ikke skrev på *Mordet i Orientekspresen!* Jeg følte vingesuset, da jeg blev indlogeret i krimidronningens værelse på det berømte Hotel Baron.

Arkæologerne antager, at øjeidolerne i Øjetemplet har været bedefigurer for ISHTAR, Den altseende gudinde. Templet var nemlig dekoreret med Ishtars tegn, den ottetakkede stjerne. Symbolet for himlene, evigheden og for frelsen. Ishtar var den vigtigste gudinde i den babyloniske gudeverden. Dronning af himlen og jorden, solen og månen, morgen- og aftenstjernen – og gudinde for krig, kærlighed, sex, lyst og kaos. På himlen manifesterede hun sig som planeten Venus.

Ishtars religion eller kult kan spores tilbage til slutningen af det 4. år tusinde f.Kr. Hendes hovedhelligdom lå i Uruk, men Ishtar fandtes i utallige lokale varianter, og enhver større by havde et Ishtartempel.

Nogle af templerne fungerede som traktørsteder for nydelse, afslapning og beruselse, mener man.

Myten om den altseende gudinde kender vi fra verdens ældste skrifttegn, kileskriften. Her kunne kvinder vidne i retten, og være indehavere af fast ejendom med tilladelse til at drive erhverv.

Ishtar er ikke nogen hyggegudinde, ej heller jomfrugudinde. Hun har både skabelse og destruktion i sig. Hun er skøge og dronning i samme krop og beskytter af hermafroditter, transvestitter, homoseksuelle og transseksuelle. I denne gamle myte er elskov, pornografi og det hellige ikke adskilt. I den kristne, patriarkalske religion, er kulturen præget af kategorier, hvor kvinden ofte enten anses som luder eller en madonna. Vi er ikke vant til at se et kvindebillede, der rummer begge temperamenter med en tvetydig kraft.

Forfatteren, Suzanne Brøgger og journalisten og forfatteren, Puk Damsgård besøgte i 2019 med et tv-hold den revolutionære, nybyggede kvindelandsby Jinwar, i det nordlige Syrien ikke langt fra Tell Brak. I stedet for notesblok trækker Suzanne Brøgger sit broderi frem og bliver gæst. Broderiet „Snegl“ kan ses på udstillingen i et tableau med titlen: Krig og fred.

Det interessante er, at kvinderne henviste til Ishtar med graffiti på de lerklinede husvægge. Kvinderne vil være frie og selvstændige og have retten til at bestemme over deres liv og fremtid. Det er én af grundene til, at nogle melder sig som kvindekrigere.

Myten om Ishtar er en barsk historie om at kaste alle sine våben og magtsymboler og stige ned i dødsriget for muligvis at komme genfødt tilbage og begynde en ny livsfase.

Takket være de små øjeidoler fra Tell Brak som jeg så på museet i Aleppo, åbenbarede Ishtar sig for mig. De små figurer har to til flere øjne. Nogle af dem er som små familiegupper med et eller flere børn. De skal muligvis forestille en person eller den familie, der gav figuren. De er formet af materialer, såsom kalk, sten, alabast, fedtsten og brændt ler, og de kunne også været lavet af let fordærvelige materialer, såsom tamarisk træ, dej eller voks. Arkæologerne formoder, at de er skabt af datidens håndværkere og borgere og er blevet anvendt som bedefigurer og gaver. Ved at placere en form for vikar kunne man til enhver tid have en repræsentant i gudindens selskab.

Den ældgamle fortælling inspirerede mig til selv at skabe øjeidoler og at nærme mig den 4000 år gamle tradition og mærke dem i mine hænder. Derfor nu også et øjetempel til Istar, Den altseende gudinde med den ottetakkede stjerne som logo her på Museet Holmen. På alterbordet i museets midte ses tusinder af forskellige stentøjsøjeidoler, som jeg i lange meditative timer har modeleret frem i forskellige farver af ler. Det er bedefigurer og amuletter til den altseende gudinde, der giver kraft til det enkelte menneske –

hvis man tror på det. Øjet er blevet brugt som symbol i de fleste kulturer og kan have flere betydninger. En af dem er behovet for beskyttelse fra højere magter.

Helt tilfældigt så jeg Ph.d. Cup på DR2 den 30. april, hvor fem udvalgte ph.d.-studerende dystede om at formidle deres forskning. Her tonede Mustafa Kemal Topa frem på skærmen og fortalte om sin forskning omkring kvindekrigere i den kurdiske nationalbevægelse PKK. Det var appelsinen i turbanen, fordi Mustafa qua sit kendskab til samtidens kvindekrigere ved noget om kvindernes personlige relation til Istar. I antikken var Tell Brak centrum i en højkultur, men nu er Tell Brak brændpunkt i en konflikt, hvor islamiske kvindekrigere bliver tilbageholdt af kurdiske kvindekrigere i al-Hol og al-Roj.

Ishtar og myten om hende lever ikke kun blandt de kvindelige krigere, men også i mere fredelige omgivelser på Nørrebro, hvor en butik med navnet Ishtar drives af etniske rødstrømper som et cateringfirma. I disse tider, hvor kvinder er kampberedte i forhold til ligeløn, sexchikane og MeToo, kan Istar fremstå som en figur, der giver kraft og nytænkning til at bryde med de klassiske kønsstrukturer. Myten om Istar bekræfter det, vi i en forstand har vidst. At der ligger en kvindekraft, dybt fortrængt i vor civilisations historie.

Perspektiver

SŪRIYĀ – i det land, der var. Sammen med Issa Toumaz, Mette Gitz Johansen, Cai-Ulrich von Platen, Pernille Kløvedal Helweg. Vendsyssel Kunstmuseum 2018
I DET LAND DER VAR. Birkerød Kunstforening 2017
SYRIENS GRYDER – En kulinarisk dannelsesrejse af Ruth von Sperling, Pernille Kløvedal Helweg og Trine Hanemann, Politikens forlag 2015
KVINDEKRIGERE i den kurdiske nationalbevægelse PKK. Et kønsreflekteret perspektiv. Mustafa Kemal Topal, Roskilde Universitet, 2020
INANNA, Himlens og jordens dronning. Gendigtning Suzanne Brøgger
ISHTAR på Nørrebro www.ishtarmad.dk

ØJEIDOL FRA TELL BRAK

Jeg er et øjeidol, en slags bedefigur til Ishtar, dronning af himlen og jorden og gudinde for krig, kærlighed og sex. Hun havde sin storhedstid for 4.000 år siden. Ishtar havde mange templer blandt andet et i Tell Brak i nordøst Syrien, hvor sådan en som jeg kommer fra. En bedefigurs opgave var at være vikar for de mennesker, der satte os i templet. Borgerne havde ikke tid til at være der i længere tid, de skulle hjem og arbejde og passe familien, og imens bad vi for dem, der havde købt os. Som tiden gik blev vi rigtig mange bedefigurer.

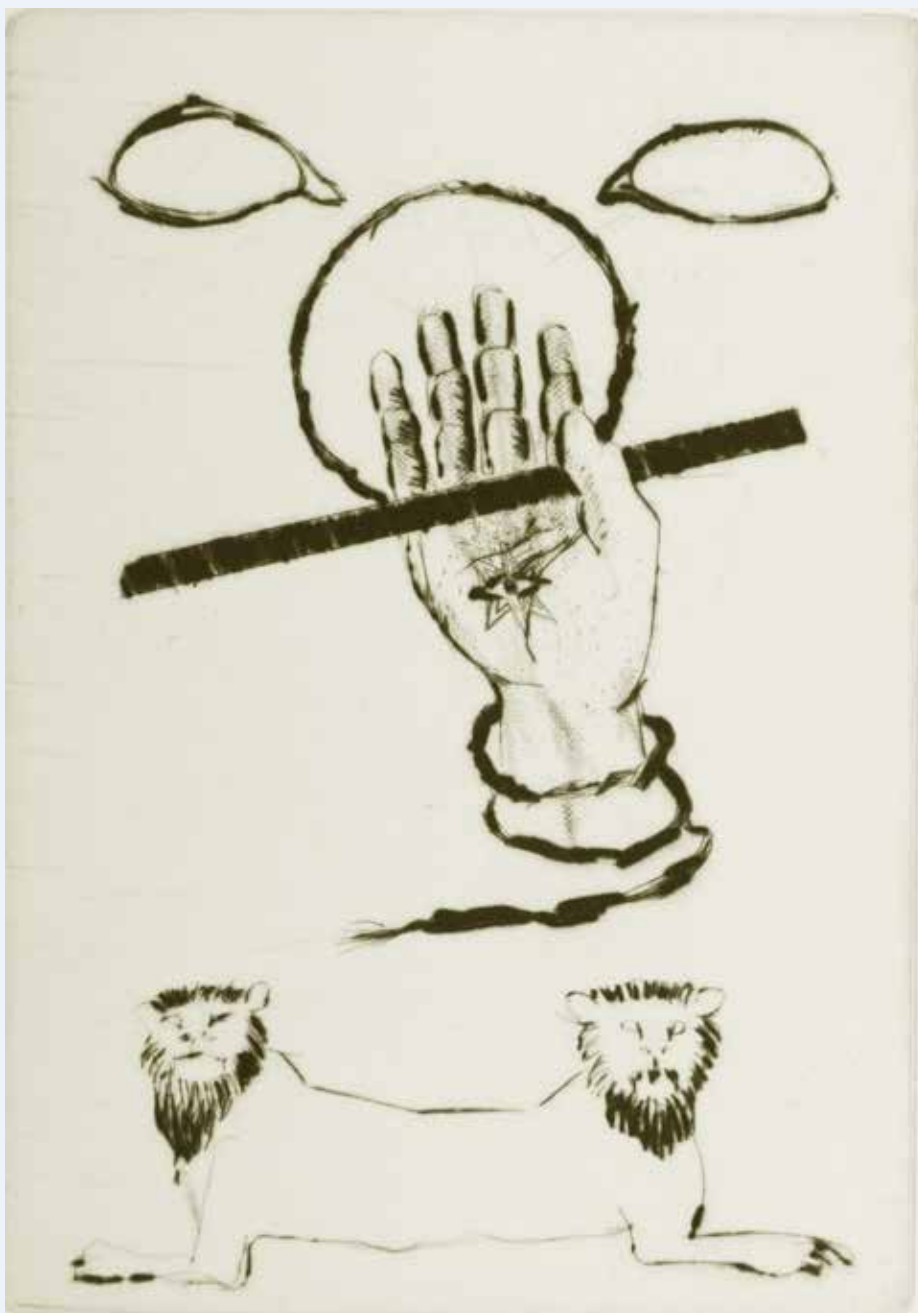
Vi stod som sild i en tønde. Templet blev lukket, og vi blev glemt.

Men pludselig en dag i 1930'erne gravede arkæologen, Max Mallowan sig ned til os. Vores befriere var vilde med os, og forsigtigt fjernede de skidt og møg fra vores overflade. Vi blev vejret og fotograferet. Sådan nogle som os havde man aldrig set før.

Vi blev kaldt øjeidoler pga. vores udseende. Selvom vi er tudsegamle, og du måske har andre guder, vil jeg gerne være dit øjeidol. Vi behøver ikke et tempel eller et museum. Jeg kan f.eks. bo i din bukselomme, og hvis du tror på mig, kan jeg give dig kraft fra ISHTAR, Den altseende gudinde.

PKH 2021

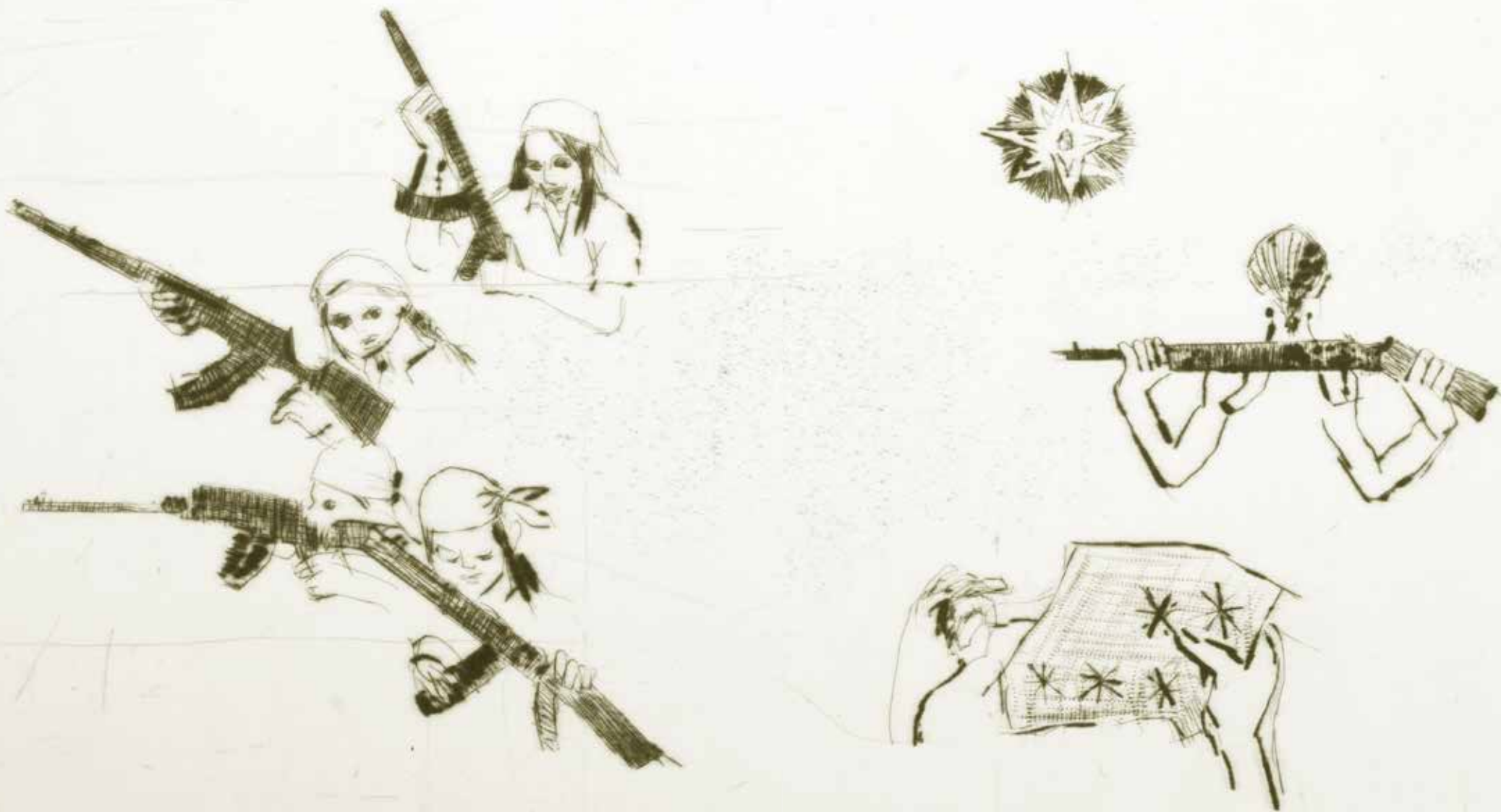
GUDINDENS ME. 2021, koldnål, motiv 19 × 13 cm, papir 33 × 25,5 cm

SUZANNE BRØGGER

KVINDE- KRIGERE

Når folk fra Europa i 2017 kom tilbage fra Rojava, syrisk Kurdistan, med stjerner i øjnene, skyldtes det ikke mindst, at det var de kurdiske kvindekrigere, der – med luftstøtte fra 72 lande – havde bekæmpet Islamisk Stat på jorden og hele det livssyn, islamismen propagerer for. Takket været den kurdiske kvindevidenskab, *jineoloji*, YPJ-militsen (Kvinders Forsvarsheder) bekender sig til, kunne jeg som gæst sidde og brodere med en gruppe kvindekrigere, mens andre rensede deres automatvåben. Det var altså en videnskab, der rummede både 'kvindelige' og 'mandlige sysler', krig og fred.

Jeg var ankommet til det gamle land, Mesopotamien, mellem Eufrat og Tigris, hvor kvindegudinden for 5.000 år siden repræsenterede både kærlighed og krig. Og det var de også fuldt bevidste om i den revolutionære kvindelandsby Jinwar¹ med 14 kvinder og fyrrer børn – en samling kuppelformede lerhuse bygget i traditionel stil med lilla og violette striber på langs som et feminint *touch* for at understrege, at det her er kvindernes domæne, der hviler på den kurdiske *jineoloji*, de ny kvindestudier i en alternativ mytologi, psykologi og historie.

Her holdt de ikke fri på en fredag, og når man spurgte hvorfor, kom svaret prompte: „Fordi vi er revolutionære!“

– Vi glemte at spørge, om de heller ikke har sex? hviskede en tv-prof. Men det var en landsby for kvinder, der er flygtet fra mænd og al slags undertrykkelse, en landsby for krigsenker som ellers sidder tilbage uden beskyttelse, når de har mistet deres mænd i kampen.

Også tyske feminister havde sluttet sig til revolutionen i Kurdistan. Måske det eneste sted i verden, hvor der faktisk foregik en kvinde-revolution, man kunne forbinde sig med – den nuværende generations ’spanske borgerkrig’! Denne uges talskvinde for landsbyen, den drengagtige Heval² Bercem med kvindepolitisk baggrund i Tjekket som tenorsaxofonist og snedker, havde meldt sig til revolutionen i Rojava, lært sig kurdisk, for at bygge en helt ny type samfund, et demokrati med kvinderne i front. Utopien rummede kampen for nye normer i Mellemøsten. Den eneste kvinderevolution i verden.

Her i landsbyen er kvinderne – økonomiens vigtigste kilde – ansvarlige for etik og æstetik, frihed og skønhed. Revolutionen handler om at bekæmpe de begrænsninger, staten repræsenterer som magtmodel, forklarer hun og henviser til, at vi netop her befinder os i området mellem Eufrat og Tigris, Vesten invaderede i 2003 og som udartede i den syriske borgerkrig.

Tankevækkende, hvordan USA besatte Irak og to superpatriarkalske macho-religioner, islam og amerikansk evangelisme – med enorme neuroser i forhold til kvinders seksualitet og frihed – sønderbombede de steder, som engang var Inannas³/Ishtars helligdomme. *Heval Bercem* taler om oldtidens Mesopotamien med de gamle frugtbarhedskulters Inanna/Ishtar, gudinder for den livfulde livmoder og for krig for 5.000 år siden – vores formødre, med andre ord, som i Johannes’ Åbenbaring fra *Det Nye Testamente* og frem er blevet forvrænget under navnet „Den babylonske skøge“.

Allerede i *Det Gamle Testamente* advarer profeterne Hoseas og Esaja med afsky mod hende der er „hormærket“, „bolemærket“, hende der uden skam sagde: „Mine elskere holder jeg mig til, som giver mig mit brød og mit vand, min uld og min hør, min olie og vin“. Esaja klager over ’nymånefester’, Inannas og Ishtars gebet som en byrde. Han trættes af kampen mod de kvindelige frugtbarhedsgudinder, som var nødvendige at besejre for at etablere den første monoteistiske religion i verden, hvor den ny mandlige (anonyme) Gud skulle sættes ind på gudindernes plads. Men der var hele tiden folkeligt tilbagefald til de gamle vaner, de kvindelige guder, med „dansen om guldkalven“, der ikke handler om mammon, penge, men er et ældgammelt frugtbarhedsritual med koen som helligt offerdyr. Kampen var konstant: „du må ikke have andre guder end mig“ – hvorefter også Jesu yndlingsdiscipel Maria Magdalena gik over i historien som ’skøge’ – arketyper for den klassiske femme fatale. Og kampen giver sig til kende den dag i dag, når en hvilken som helst folkeskoleelev kan føle sig i sin fulde ret til at råbe „din klamme luder“ efter en hvilken som helst pige.

Hvor vildt at ville opbygge et moderne samfund, Kurdistan, baseret på frihedsidealer fra et 5.000 år gammelt agrart ’matriarkat’? Men efter talrige erfaringer med mislykkede nationalistiske oprør drejer det sig ikke om en ny nationalstat, men om en helt ny konføderation af kurdiske enheder, inspireret af feministiske, anarkistiske tænkere, såsom den amerikanske anarkist Murray Bookchin’s „Frihedens økologi“, som også PKK-lederen Abdullah Öcalan, har studeret og taget til sig.

„Kvindelandetsbyen her er et laboratorium for kvinders behov, der skal være retningsgivende for et nyt samfund“, fortæller kammerat Berchem lydigt efter bogen, og hvis man siger, jamen så skal mændene også have deres landsby, lyder svaret:

– De har resten af verden.

Det var ikke mit kvindelige behov at sove blandt frøer og skorpioner, så jeg tog tilflugt til et køligere rum, udenfor, under den kuplede hvælving, direkte på jorden, og funderede natten igennem over kvinders behov og – revolutionen – lidet anende, at Vesten snart ville svigte kurderne, tyrkerne også ville forsøge invadere landet og landsbyen Jinwar.

Men hvis man overgiver sig til Inanna/Ishtar, dronning af himlen og jorden, solen og månen, morgen- og aftenstjernen, ved man, at død og tilintetgørelse er en del af livets forudsætning for genfødsel ligesom beretningen om Jesu død på korset og genopstandelsen uden tvivl har indoptaget den sumeriske/babylonske frugtbarhedsmyte om Ishtars nedstigning til dødsriget, hvor hun hænger på en kødkrog som et råddent lig, inden hun genopstår.

Gudindens myte er overleveret til os på menneskehedens allertidligste skriftsprog – kileskrift på lertavler. Og hun herskede over en samfundsorden, hvor kvinden kunne vidne i retten, have frihedsrettigheder, både hvad angår ejendomsbesiddelse og forretning – rettigheder, man siden skulle miste i de patriarkalske lovreligioner – jødedom og islam.

Men hvis det mest opsigtsvækkende ved gudindens kraft netop er rejsen ned i underverdenen, hvordan skal vi så forstå den i dag?

Hvad handler det om, når gudinden, i moden alder, efter al sin ungdomsromantik, skal opgive sine jordiske og himmelske attributter, alt, hvad hun har opnået, og strippe helt nøgen foran de syv porte, den ene efter den anden, indtil dødsriget og give afkald på alt, undtagen viljen til at lade sig genføde?

Alle gudindens *me* skal hun miste for at komme ind i dødsriget. Det er en sakral fortælling, beregnet på at flytte os til et højere metafysisk sted, med bredere overblik og dybere indsigt.

*Dødsrigets øverste vogter, Neti,
gik ind i dronningens palads og sagde:*

„*Høje dronning, der står en himmeljomfru
foran dødsrigets port og råber.
Det er din søster Inanna, som er kommet.
Hun har samlet sine syv me⁴ i hånden.
Hun har rejst hele vejen med alle sine me.
Hun har viklet en turban om hovedet for vinden –
og samlet håret.
Hun har lagt de små lapis lazuliperler om halsen
og de to store ægformede på brysterne.
Hun har hyldet kroppen i en kongelig kåbe
og sminket øjnene med den kohl kaldet 'kom an mand, kom an!'
Brochen kaldet 'kom mand, kom'
har hun fæstnet på brystet.
Hun har sat en guldring på fingeren,
og hun holder målestokken af lapis lazuli
og målebåndet i hånden.“*

Koldnålstrykket GUDINDENS ME indleder artiklen på side 16.

Men der findes ingen turguide for denne mest smertefulde rejse, udover Inanna/Ishtars myte på lertavler. Man behøver ikke at flytte sig geografisk, alligevel er det den eneste rejse, der garanterer den forvandling, man altid håber på, når man indbetaler sit depositum, der indbefatter sjælen. Man kommer ikke hjem igen som den samme og vil på vejen miste sig selv, uden at vide, om man vinder sig selv igen – i en lutret udgave. Jeg taler om den kvindelige initiering. Individuationsrejsen ned i underverdenen. Egentlig ved man ikke, hvad al den lidelse skal gøre godt for eller hvorfor den hænger sammen med overskud af livslykke og latter, indtil man lærer Inanna/Ishtar at kende.

Besøget i skyggeriget hos den sorte søster, dødsrejsen betyder at se med „dronningens døde øjne“. Det er den mor, der ser med øjne uden ømhed, uden omsorg, uden barmhjertighed, nådesløst. Det er de øjne, der *mimer* moderlighed, men som mere er i familie med morderskens.

Men det er også de øjne, der skal gøre det muligt for den rejsende at blive sig selv – uafhængig af mandens projektioner. Det er kvindens lidelse, befriet for mandens frelsende begær. Men det er kødkrogen, korset, fikseringen, der gør det muligt at komme igennem og overleve dødsrigets kaos, hvor man kun kan trække vejret gennem smerte.

Myten fungerer som et ritual der skal hele verden og bevidstgøre den del af virkeligheden, som den patriarkalske gud borteliminerede: 'Den klamme luder' genopstår hermed på egne præmisser: Vulvakraften, 'hendes hellige lænders sødme' forvandles gennem den 'shamanistiske' rejse til ansvar og omsorg for samfundets hele ve og vel.

¹ kvinde på kurdisk og war landsby.

² kammerat på kurdisk.

³ Inanna/Ishtar – himlens og jordens dronning. Myter og hymner gendigtet af SB.

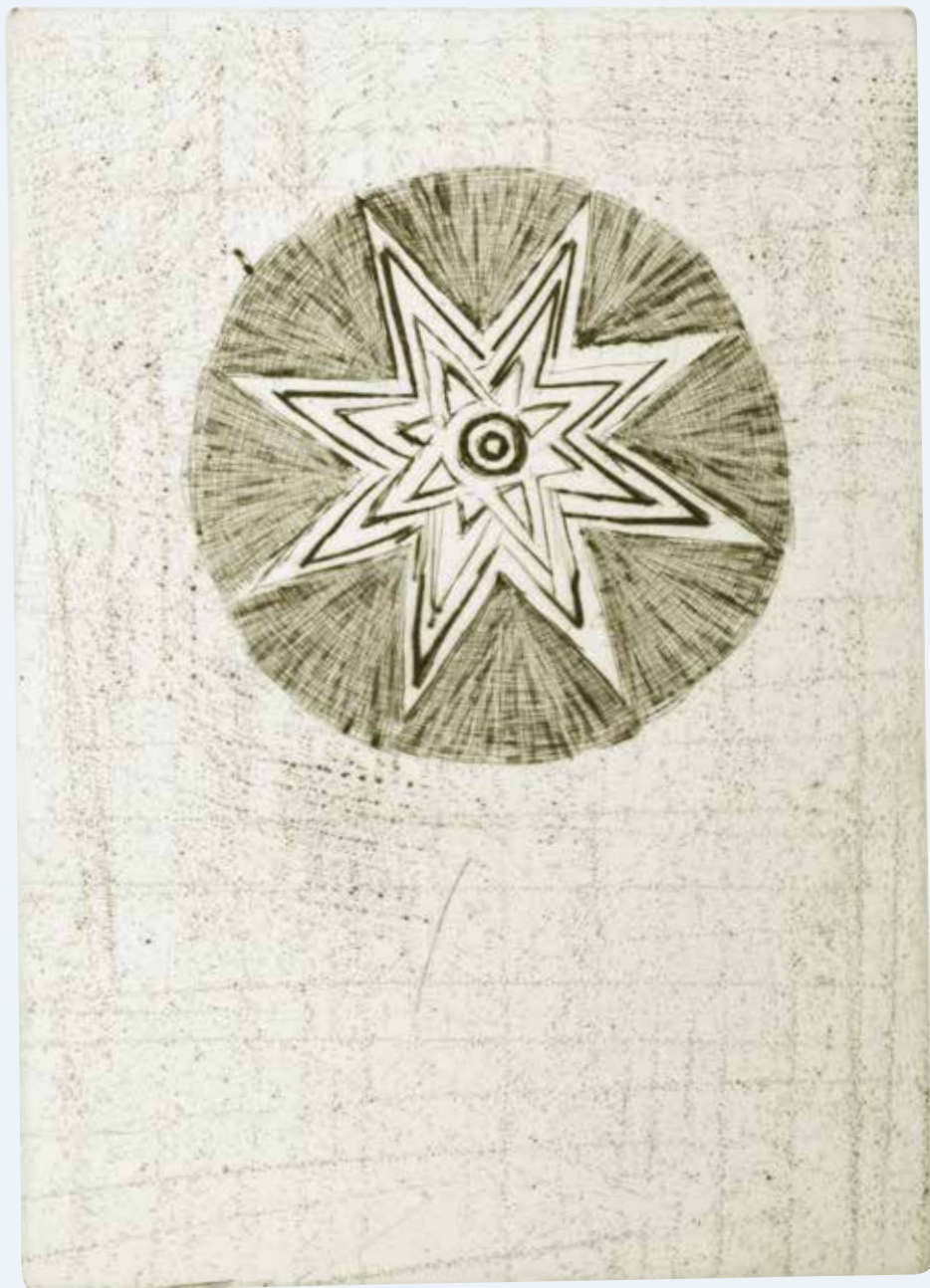
⁴ *me* – royale attributter, der ophøjer gudinden Inanna/Ishtar til himlens og jordens dronning.

REJSEN TIL UNDERVERDEN. 2021, koldnål, motiv 30 × 17 cm, papir, h.45 × b.30 cm

SPOR AR I, II og III. 2014/21, sortbehandlede zinkplader med skraveringer og skudhuller 2 x 1 m

MUSTAFA KEMAL TOPAL

ISHTARS DØTRE

De kurdiske kvindekrigere

De danske kvinder som valgte at rejse til Syrien for at tilslutte sig Islamiske Stat (IS) er nu tilbageholdt i det kurdisk ledet Rojava selvstyre i Nordsyrien. Det skyldtes, at de tabte deres jihadistiske krig til de sekulære kurdiske kvindekrigere, der kalder sig for Ishtars døtre.

Ishtar, er en kærligheds- og krigsgudinde i den babyloniske/syriske mytologi, der er genopstået som et kvindeligt forbillede for kurdiske kvindekrigere. Men det er også blevet et forbillede for andre kvinder i regionen og flere har derfor tilsluttet sig den kurdisk ledende YPJ-milits, som en overlevelses- og ideologisk kamp. Eksempelvis har Maria med en syrisk/kristen baggrund i en samtale med mig fortalt, at hun kæmper sammen med kvinder fra YPJ, da hun i lighed med gudinden Ishtar ønsker at være stærk og befriet fra mandlig dominans. Marias beslutning om at være kvindekriger blev stærkt påvirket af massakren begået af IS mod yazidierne i Sinjar-provinsen i Irak, hvor over 5000 kvinder i 2014 blev voldtaget og dræbt. „Enten skulle jeg lade mænd eje mig og min krop eller kæmpe som kurdiske kvinder for min overlevelse“, sagde Maria.

Kvinder i Rojava oplever, at de er nødsaget til at føre en væbnet kamp for at kunne klare sig i den mandsdominerede verden. De kæmper for deres overlevelse, men også for at skabe et nyt samfund med bedre vilkår og handlemuligheder for kvinder. Som om de ikke har nok at kæmpe med i forvejen, fører de også en kamp mod 'vores kvinder' og tager afstand fra demokratiske og sekulære værdier, på trods af, at de er født og opvokset i Danmark. Det er kvinder, der deltager i bevægelsen IS, der sælger kvinder på slavemarkeder, går ind for flerkoneri, voldtager og dræber kvinder, der ikke er rettroende sunni-muslimer.

Denne kvindekamp, der vægter helt modstridende kvindeidealer, finder sted i området, hvor Tell Brak ligger. Som Pernille skriver i sit indledende indlæg, havde gudinden Ishtar også et tempel i Tell Brak. al-Hol- og al-Roj-lejrene, hvor danske kvinder tilbageholdes, og kvindelandetsbyen Jinwar, som Suzanne beskriver, ligger blot inden for en radius af 100 km fra Tell Brak. Tell Brak ligger således i centrum af kampen mellem kvinder, som kalder sig Ishtars døtre og kvinder, der er tilhængere af et patriarkalsk samfund og dens mono-teistiske religion. Det er en genopstået kamp mellem den glemte Gudinde og den udødelige Gud!

Ishtar er kvinden fra en tid, hvor kvinder ikke var undertrykte, og hvor de spillede en central rolle i samfundet. Den mandlige undertrykkelse af kvinder begyndte efter overgangen til agrar samfund. Dette forklarede Ruken, der var ansvarlig for at opbygge Jinwar og som jeg interviewede på min første rejse til Rojava, hvor jeg fik lov til at overnatte i Jinwar. I forbindelse med min ph.d.-afhandling (RUC, 2020) har jeg været i Rojava to gange. Rojava er stærk præget af den langvarige krig, og i lighed med Jinwar, bliver den genopbygget, mens krigen forsætter.

Kvinder i Rojava spiller en afgørende rolle i opbygningen af det nye samfund. De indgår ikke alene som synlige aktører i den væbnede

kamp, men også i det politiske og sociale arbejde. Denne aktivitet skyldes ifølge kvinderne selv, at de ikke ønsker at overlade deres skæbner til mænds samvittighed og tilfældigheder. Derfor ønsker de at implementere deres egen 'kvinderevolution' i civilsamfundet, mens befrielses kampen forsætter.

Netop i denne kontekst spiller Ishtar som krigsgudinde en determinerende rolle. Hun opfattes af kurdiske kvindekrigere, som et ideologisk værktøj, der har en vigtig strategisk funktion i kampen for at opnå et ligestillet samfund mellem kønnene. For dem er Ishtar er en form for nostalgisk, patriarkalsk feministisk figuration, der guider, inspirerer og vejleder mod en ny selvforståelse og en alternativ identifikation hen imod, hvad man måske kunne kalde genskabelse af et kvindeligt selv. Sagt med Ruken's ord, er kvindernes kamp ikke kun en nationalkamp, men en kamp om at genskabe kvindens tabte plads i samfundet.

En anden kvindekrieger, fra PKK, som jeg interviewede i bjergene i Irak, fortalte at kvinden var forrest i den neolitiske tid, hvor agrar-samfundet tog fart. I forhold til kunst, landbrug, helbredelse og beskyttelse af familien, lærdom, viden, motivation og tæmning af dyr var hun stærkere og dygtigere end manden. Men alle hendes indsatser er for længst røget ud af historien. I stedet har kvinden kun oplevet undertrykkelse, uretfærdighed, mandsdominans og massakrer. Derfor lader kvinderne sig inspirere af historien i et forsøg på at etablere den status og identitet, som de engang har haft.

Jineologi, som kvindevidenskab, spiller i denne kontekst en central rolle, ifølge Ruken. Sammen kørte vi til byen Tell Xalaf, hvor hun viste mig nogle arkæologiske rester af en lille landsby. Landsbyen var en af de ældste historiske kvindelandetsbyer, og udgravninger i landsbyen kan derfor bidrage til at belyse kvinders position i det tidligste samfund. Ikke så langt derfra i Til Xezlê ligger en underjordisk hule, som lokalbefolkningen kalder Şikefta İni, hvilket på

kurdisk betyder Inannas sted. „Vi er ikke alene interesseret i at opbygge et overjordisk nyt samfund. Vi er lige så interesseret i det underjordiske, der kan være med til at gøre os klogere på os selv, og Ishtar har været en del af vore liv uden at vi vidste det“, fortalte Ruken. YPJ-militærs symbol på flaget er nu også den stjerne, mens flere kvinder og deres militærenheder også er opkaldt efter Ishtar.

Ishtar er fra en tid, hvor etnicitet og religion næppe var en kampplads. Det kan være en af forklaringerne på hvorfor ikke alene sekulære kurdiske kvinder, men også kvinder med kristen og muslimsk baggrund ser op til Ishtar i deres fortællinger. Myten om Ishtar bidrager til at skabe en kønnet samhørighed mellem alle kvinder i regionen i al deres forskellighed.

Ishtar er ikke kun en mytologisk figuration for krig, men også for kærlighed. Kærlighed opleves af kvindekrigerne som et værktøj i kampen mod det koloniale og som en forpligtelse til at frigøre landet. Kærligheden til landet er derfor en befriende handling mod besættelsesmagterne Tyrkiet og Syren, der skal komme nationen til gode. Kærlighed betragtes derfor ikke som en irrationel, tilfældig, romantisk, seksuel og kønsrelateret handling, men opleves som en modstandsudøvende handling. En handling, der eksisterer som et kulturelt ideal og en allegori, samtidig med at den enkelte 'realiserer' sig selv i kampen mod undertrykkelse. Kærlighed kan derfor ikke begrænses til et forhold mellem en mand og en kvinde. „Kærlighed er at blive forelsket i sin egen jord. Men tid til kærlighed til den eneste ene er lige nu er sat på pause“, siger kvindekrigeren, Ronahi. Ved at referere til et digt af den kurdiske digter og dervish Baba Tahir-i Uryan fra det 11. århundrede sagde Ronahi, at kærlighed er mere kompleks, end man tror.

Hvis hjertet er det elskede

Hvem er så den elskede

Hvis elskede er hjertet

Hvad hedder så den elskede

Jeg ser hjertet og den elskede sammen

Hvem er hjertet, hvem er elskede

(min oversættelse)

De kurdiske kvindekrigere har været ukendte som politiske aktører, indtil deres overlevelseskamp (mod IS) vakte offentlighedens interesse for deres aktioner og kvindefrigørelsesidealer. Dette gælder også for Ishtar, som har været den glemte kærligheds- og krigsgudinde. Med inspiration fra Ishtar tegner de kurdiske kvindekrigere et anderledes billede af kvinder fra muslimske lande i Mellemøsten, der ofte af offentligheden anses som en homogen, svag og undertrykt størrelse. Men disse kvinder drømmer om en fremtid, hvor de snarere beundrer Ishtar som kærlighedsgudinde, end som krigsgudinde.

MUSTAFA KEMAL TOPAL

(Født 1973). Uddannet cand.mag. i psykologi og internationale udviklingsstudier og nylig ph.d. fra RUC med titlen 'Kvindekrigere i den kurdiske nationalbevægelse PKK. Et kønsreflekteret perspektiv'. Topal har en aktiv profil i den offentlige debat, hvor han har skrevet flere artikler om radikalisering blandt unge, integrationsproblemer, feminisme og kvinders rolle i de nye bevægelser. Han forsker nu i kvindebevægelsen i Nordsyrien/Rojava og den kurdiske konflikt.

OM VÆRKERNE

HVERDAGENS ØJEIDOLER

„Ej, hvor er den skøn – hvem er du, der har sendt fotoet? Kh Pernille.“
„Du må gerne gætte, mit navn, det begynder med M.“

Sådan begyndte en snapshot-dialog på mobiltelefon mellem Morten Søndergaard forfatter/billedkunstner og mig. Vi har sendt billeder til hinanden, når vi har set nye øjeidoler. Det er der kommet en video ud af, som jeg har produceret, med titlen *Hverdagens øjeidoler*, varighed 6 min. Den viser kunst, natur og designede genstande, der giver associationer til øjeidoler.

ØJNE I MARMORSKÅLE

En gave fra Morten Søndergaard. Marmorskåle fundet i Carrara i en container. Øjne revet ud af en bamse købt i Kirkens Korshær i Istedgade.

ØJEIDOLER

Siden 2017 har jeg med lange pauser modelleret 2000 øjeidoler i stentøjsler. Øjeidolerne står på et 'alter-arbejdsbord' b.1,53 × h.1,10 × l.6,0 m. Et øjeidol kan erhverves ved, at henvende sig til kustomden, der sælger den for seks kroner grammet.

ISHTAR VASER

Omgivet af fugle, fisk og skildpadder, står Ishtar splitternøgen indridset i ler, kun iført en hornet tiara. Hun fremtræder her i fugleform med fødder, der ligner fuglefødderne, øverst på vaserne. Vaserne er inspireret af en Ishtar-vase fra Mesopotamien der står på Louvre. Højde: 26,2 cm (10,3"); Diameter: 13 cm.

Brændt hos pottemager Bjarne Puggaard

BRODERIET SNEGL

Suzanne Brøgger broderede sneglen, da hun besøgte de kurdiske kvindekrigere i 2019.

SPOR AR

Sortbehandlede zinkplader med skraveringer og skudhuller blandt andet fra en kalashnikov som tegn fra nutiden.

KOLDNÅL PÅ KOBBER

Jeg ville ikke illustrere Ishtar, men ville visualisere hendes kraft. Kobbertryk har en nerve og et nærvær, som ingen andre teknikker formår. En vedvarende sanselighed, der passer til ISHTAR, Den altseende gudinde. Derfor valgte jeg metallet kobber, som mennesket har brugt i 10.000 år og har med en skarp diamantnål graveret i pladen. Graterne rejser sig og mærkes, når man forsigtigt glider henover pladen med fingerspidserne. Aftørring af pladen er en kunst, som kræver bevidst håndlag. Under trykningen presses papiret ned i de dybe graverede linjer/streger på pladen, heraf navnet dybtryk.

Trykt hos kobbertrykker Mette Marott

VULVAKRAFTEN

Flydende glasklar Istharonning, slynget af biavler Boris Koppel, min nabo.

KOLOFON

Kataloget er udgivet i forbindelse med udstillingen
ISHTAR, Den altseende gudinde
21. august 2021 – 14. november 2021

ISBN 978-87-88684-25-4

Udstillingsledelse: museumsleder Kirsten Moesgaard
Redaktion: Pernille Kløvedal Helweg og Kristina Kirk MDD
Grafisk design: Kristina Kirk MDD, Kirk & Kløgt, Ribe
Fotograf – værker og portræt: Torben Glarbo
Tryk: PE Offset
© Museet Holmen og skribenterne

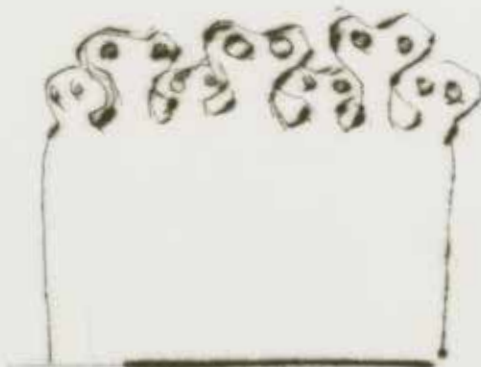
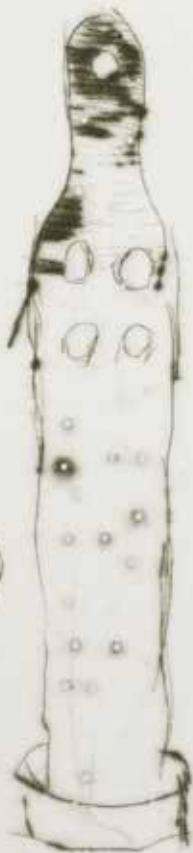
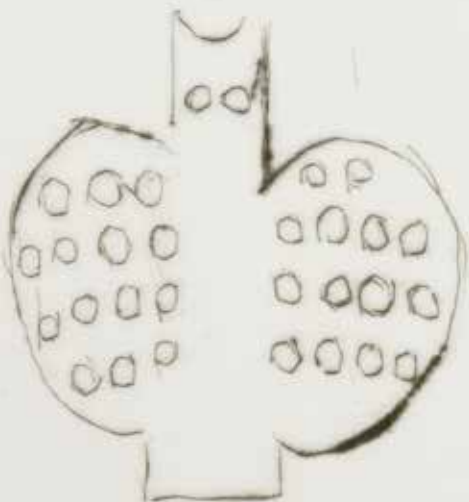
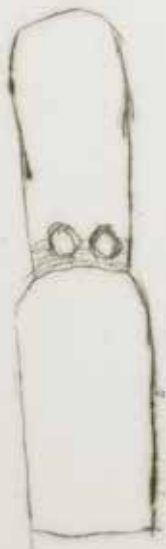
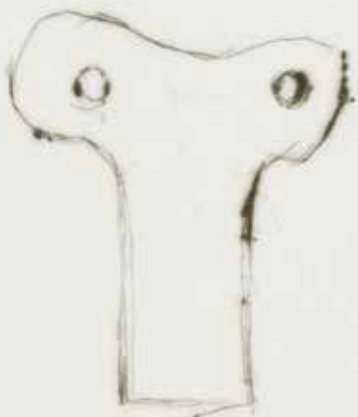
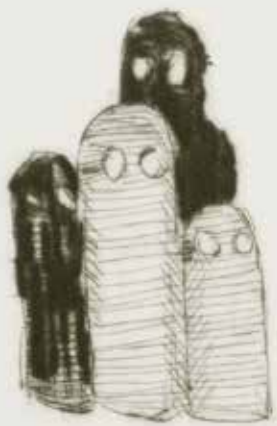
Forside: Pernille Kløvedal Helweg, GUDINDENS ME. 2021,
koldnål, motiv 19 × 13 cm, papirformat, h.33 × b. 25,5 cm
For- og bagsats: Pernille Kløvedal Helweg, ØJEIDOLER_a. 2021,
koldnål, motiv 21 × 29,5, papirformat, h.35 × b.42 cm
Side 24 og 25: Pernille Kløvedal Helweg, VULVAKRAFTEN. 2021,
koldnål, motiv 20,5 × 29,4 cm, papir, h.35 × b.41,6 cm
Bagside: Pernille Kløvedal Helweg, ØJEIDOL. 2021,
stentøj, h.6 × b.6.3 cm, vægt 45 gr.

Der er ydet støtte fra:

Augustinus Fonden
Grosserer L.F. Foghts Fond
Aage og Johanne Louis-Hansens Fond
Kulturelt Forum, Tønder Kommune

PERNILLE KLØVEDAL HELWEG
Billedkunstner, f. 1946
Medlem af Kunstnersamfundets Billedkunstsektion,
Danske Grafikere og BKF
www.bernillekløvedalhelweg.dk

Museet

HOLMEN

